

**በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት**

ሰ/መ/ቁ :- 245488

ጥቅምት 06 ቀን 2017 ዓ.ም

ዳኞች፡- ብርሃኑ አመነው

በዕውቀት በላይ

ቀነዓ ቂጣታ

ብርሃኑ መንግስቱ

ማርታ ተካ

አመልካች፡- አቶ ሁሴን አደም -ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ አቤራ ከሲሳ -ቀረቡ

መዝገቡ በክረምት ስራ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ለሰበር አቤቱታው መነሻ የሆነው ጉዳይ በኮንትራት የያዘውን ይዞታዬን አለቅም ያለኝ በመሆኑ በፍርድ ኃይል እንዲለቅልኝ ይወሰንልኝ በሚል በአሁን አመልካች ከሚሸነጉ በተጠሪ ተከሚሸነጉ በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት የሀላባ ልዩ ዞን የዌራ ዲጆ ወረዳ ፍርድ ቤት ቀርቦ በነበረ የገጠር መሬት ይዞታ ክርክር መነሻነት የወረዳ ፍርድ ቤቱ አስቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው በማለት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ 5 መሰረት የአመልካችን ክስ ውድቅ በማድረግ በመ/ቁ 03469 በቀን 01/02/2015 ዓ.ም የሰጠው ብይን በየደረጃው ባሉት ፍርድ ቤቶች የፀና በመሆኑ በስር ፍርድ ቤቶች ውሣኔ ላይ የተፈፀመ የህግ ስህተት ይታረምልኝ በማለት አመልካች የሰበር አቤቱታ በማቅረባቸው ነው።

ማስታወሻ፡ - ይህ የሰበር ችሎት ወሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም!

በስር ፍርድ ቤት ቀርቦ የነበረው ክስ የሚያመለክተው አዋጣኛቹ በክሱ የተጠቀሰውን አራት ጥማድ መሬቱን ተጠሪ ከ1997 ዓ.ም ጀምሮ እስከ 2000 ዓ.ም በኮንትራት አርሶ ሲጠቀምበት ከቆየ በኋላ ከሰጠሁት ዓመታት አሳልፎ በጉልበት ይዞ ሊለቅልኝ ፈቃደኛ ስላልሆነ የተጠቀመበትን የመሬት አበል እና ኪሳራ የመጠየቅ መብቴ ተጠብቆ መሬቱን እንዲለቅልኝ ይወስንልኝ ሲሉ ክስ አቅርበዋል።

የአሁኑ ተጠሪም በሰጡት መልስ አመልካች በመ/ቁ 01326 ክስ አቅርበው በቀን 21/10/2008ዓ.ም ክሳቸው ውድቅ በማድረግ ከተወሰነ በኋላ በድጋሚ ያቀረቡት ክስ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ 5 መሰረት አስቀድሞ በፍርድ ባለቀ ጉዳይ በድጋሚ የቅረበ ክስ ነው የሚል የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አንስተዋል። ፍርድ ቤቱም በተነሳው መቃወሚያ ላይ ግራቶችን ካከራከረ በኋላ ተጠሪ ከመልሱ ጋር በሰነድ ማስረጃነት አያይዞ ባቀረበው በመ/ቁ 01326 አመልካች በዚሁ መሬት ላይ

ከተጠሪ ጋር ተከራክረው ክሳቸው ውድቅ በማድረግ የተወሰነ መሆኑ ስለሚያሳይ የአመልካች ክስ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ 5 መሰረት አስቀድሞ ውሳኔ ባገኘ ጉዳይ በድጋሚ ያቀረቡት ክስ ነው በማለት ክሳቸውን ውድቅ በማድረግ በመ/ቁ 03469፤ በቀን 01/2/2015ዓ.ም ብይን ሰጥቷል።

አመልካች ይህንኑ ብይን በመቃወም ለሀላባ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ቢሆንም ይግባኝ ሰሚ ፍርድ ቤቱ በቀን 12577 በቀን 29/03/15ዓ.ም በሰጠው ትዕዛዝ ይግባኙን በፍ/ብ/ስ/ስ/ህ.ቁጥር 337 መሰረት ሰርዞታል።

እንዲሁም ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረቡት ይግባኝም ፍርድ ቤቱ ይግባኙን ውድቅ በማድረግ በመ/ቁ 78235 በቀን 02/06/2015 ዓ.ም ትእዛዝ ሰጥቷል። በመቀጠል መሰረታዊ የህግ ስህተት ተፈጽሟል በማለት አመልካች ለክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታቸው አቅርበው የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎትም ሥር ፍ/ቤቶች የሰጡት ብይን/ትእዛዝ ላይ የተፈፀመ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የለም በማለት የአመልካችን አቤቱታ ውድቅ በማድረግ በመ/ቁ 78296፤ በቀን 30/6/2015ዓ.ም ትእዛዝ ሰጥቷል።

አመልካች በስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ ሲሉ መጋቢት 07 ቀን 2015 ዓ.ም. ጽፈው ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ይዘቱም በአጭሩ፦ አመልካች አስቀድሞ በተጠሪ ላይ ያቀረብኩት ክስ ሁከት ይወገድልኝ በሚል አሁን ያቀረብኩት ደግሞ ይዘታዬ ይልቀቅልኝ የሚል ሆኖ እያለ የሁለቱ የሕግም ሆነ የፍሬነገር ክርክር ጭብጥ የተለያየ ሆኖ እያለና መሬቱ በማን ስም ተመዝግቦ እንደሚገኝ ከሚመለከተው አካል ሳይጣራ በድጋሚ የቀረበ ክስ ነው

ማከታወሻ፡ - ይህ የ ሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለ ጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለ ግንዛቤ እንጂ

ተብሎ ክሌ ውድቅ መደረጉ የስር ፍርድ ቤቶች መሰረታዊ የሕግ ስህተት የፈፀሙ በመሆኑ ውሳኔዎች ተሽረው ወደ ዋናው ክርክር ገብተው ማስረጃ ሰምተው እንዲወስኑ ሊመለስ ይገባል በሚል ነው።

የሠበር አቤቱታው ተመርምሮ የአመልካች ክስ መሬት ይልቀቀልኝ ዳኝነት መሆኑ እና ቀደም ሲል የተደረገው ክርክር የሁከት ይወገድልኝ ክስን መነሻ ያደረገ ውሳኔ ከመሆኑ አኳያ ክሱ አስቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው መባሉ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ 5(1) እና በሰ/መ/ቁ 168195 እና በሌሎች መዝገቦች ላይ ከሰጠው አስገዳጅ ትርጉም አንጻር ተመሳሳይ ጭብጥ የሚነሳበት ነው ተብሎ መወሰኑ ህጋዊነቱን ለማጣራት ሲባል ተጠሪ መልስ እንዲሰጡበት ተደርጓል።

ተጠሪም በቀን 04/12/2015 ዓ.ም ጽፈው ያቀረቡት መልስ ይዘቱ የአሁን አመልካች በቀድሞ ሀላባ ልዩ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ 01376 ሐምሌ ወር 2007 ዓ.ም በተጠሪ ላይ የሁከት ይወገድልኝ ክስ አቅርቦ ጉዳዩን በተመለከተው ፍርድ ቤት በማስረጃ ተረጋግጦ የተፈጠረ ሁከት የለም ብሎ ወስኗል። ይህ ውሳኔ በየደረጃው ባሉ ፍ/ቤቶች አልተሻረም። ነገር ግን አመልካች ሚስቱ ሞታና እኔ ታምሜ

ይግባኝ አላልኩም በማለት ያቀረበው ቅሬታ በህግ ተቀባይነት የሌለው ነው። አመልካች በሁለቱም መዝገቦች ላይ የጠየቀው ዳኝነት መሬቱን ለመረከብ በመሆኑ የክርክር ጭብጡ ተመሳሳይ ነው፤ አመልካች የመጀመሪያውን ክስ በ2007 ዓ.ም መስርቶ ከ7 ዓመት በኋላ ክስ ያቀረበ ሲሆን ተጠሪ በመሬቱ ቀደም ሲል ቤት ሰርቼና አትክልቶችን አልምቼ ባለሁበት የክርክሩ መነሻ ጉዳይ አንድ በመሆኑ በሁለቱም ጉዳዮች ተጠሪ መሬቱ ሊለቅ ይገባል ወይም አይገባም የሚል ተመሳሳይ የክርክር ጭብጥ ያለው መሆኑን፤ ከላሽ አንዴ የአኩል አራሽ ሆኜ መሬቱ ሰጥቼ በሌላ ጊዜ ደግሞ መሬቱን ለ3 ዓመት ኮንትራት ሰጥቼለሁ እያለ የዳኝነት ጥያቄው ሁከት ይወገድለኝ በሚል እና የመፋለም ክስ በሚል ማቅረቡ ተገቢነት የለውም። በመሆኑም በሁለቱም የሚጠይቀው ዳኝነት መሬት ያስረክበኝ የሚል በመሆኑ በቀረበው የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ መነሻ ክርክሩ አስቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው በሚል በስር ፍ/ቤቶች የተሰጠው ብይን ተገቢ ነው በማለት መልስ ሰጥቷል። አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን በማጠናከር በቀን 17/12/2015 ዓ.ም የተጻፈ የመልስ መልስ አቅርበዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ባጭሩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን በበኩላችን የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ብይን እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምረናል።

የፍትሃ ብሄር ስነ ስርዓት ህጉ ክርክሮች መቋጫ ይኖራቸው ዘንድ ከዘረጋው ሥርዓት አንዱ በአንቀፅ 5 ሥር የተደነገገው የመጨረሻ ፍርድ ያገኙ ጉዳዮችን የተመለከተው ድንጋጌ ነው። በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 5 ስር እንደተደነገገው አንድ ጉዳይ አስቀድሞ በፍርድ ያለቀ ነው ለማለት መረጋገጥ ያለባቸው ሁኔታዎች ቀደም ሲል ቀጥተኛ የፍሬ ነገር ጭብጥ የነበሩ ጉዳዮች በድጋሚ በቀረበው ክስም ላይ በቀጥታ በፍሬ ነገር ጭብጥ ሆነው መቅረባቸው፤ ቀደም ሲል የነበረውን ክርክር አሁን በክርክር ተሳታፊ በሆኑ ወገኖች ወይም ከእነሱ መብት በተላለፈላቸው ወገኖች መሆኑንና እነዚህ ጉዳዮች ቀደም ሲል በተካሄደው ሙግት የመጨረሻ ፍርድ ያረፈላቸው መሆኑን ይመለከታል። ከሕጉ ይዘት መገንዘብ እንደሚቻለው ቀጥተኛ የፍሬ ነገር ጭብጥ የሚለው ሐረግ በመጀመሪያው ክርክር ላይ ከአንደኛው ወገን ተጠይቆ በሌላኛው ወገን የተካደ ወይም በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የታመነና በዚሁ ላይ የፍርድ ውሳኔ ያረፈበት የክርክር ነጥብ መሆኑን መረዳት ይቻላል። በመሆኑም በቀረበው ክስ በቀድሞው ክርክር ተሳታፊ የነበሩ ወገኖች ወይም ከእነሱ መብት በተላለፈላቸው ወገኖች መካከል የሚካሄድ መሆን አለመሆኑ፤ በሁለተኛው ክስ የቀረበው የፍሬ ነገር ጉዳይና ጭብጥ ከመጀመሪያው ጋር ተመሳሳይ መሆን አለመሆኑና የመጨረሻ ፍርድ ያረፈበት መሆን አለመሆኑ ተጣርቶ ጉዳዩ የመጨረሻ ፍርድ ያገኘ መሆኑ ከተረጋገጠ በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ክሱ ውድቅ እንደሚሆን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁጥር 5/1/ ድንጋጌ መረዳት የሚቻል ነው። የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁጥር 5/2/ ድንጋጌ በግልጽ ሲታይም በቀድሞው ክርክር ላይ የማስረጃ ወይም መዋከላከያ ወይም የመቃወሚያ መሰረት መሆን ይገባቸው ነበር ወይም ለመሆን ይችሉ ነበር

የሚባሉት ነገሮችና ምክንያቶች ሁሉ ለሥረ ነገሩ መሰረት በመሆን በቀድሞው ውሳኔ ጋር ተቀላቅለው እንዳለቁ የሚቆጠሩ ናቸው በማለት አስገዳጅነት ባለው መልኩ ድንግጋጅ። እንዲሁም በቀድሞው ክርክርና ሙግት ላይ በግልጽ ዳኝነት ተጠይቆበት ጥያቄው ተቀባይነትን ሳያገኝ የታለፈ እንደሆነ የተጠየቀው ዳኝነት እንደተከለከለ እንደሚቆጠር የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 (3) ድንጋጌ በግልጽ አስቀምጧል። በአጠቃላይ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 ድንጋጌ ሲታይ በቀዳሚው ክርክር የተያዘው ጭብጥና የፍሬ ነገር ክርክር ተመሳሳይ መሆኑ የተከራካሪ ወገኖች አንድነት ብቻ ሳይሆን በጉዳዩ ላይ ከላይ የተመለከቱት መመዘኛዎች በተሟሉበት ሁኔታ የመጨረሻ ፍርድ የተሰጠ መሆኑ ከተረጋገጠ በጉዳዩ ላይ አስቀድሞ የመጨረሻ ፍርድ የተሰጠበት በመሆኑ ድጋሚ ክስ የሚቀርብበት አግባብ የሌለ መሆኑን ያስረዳል። ይህም ክርክሮች በአንድ ጊዜ ተጠቃልለው ጊዜን፣ ጉልበትንና ወጪን ቆጣቢ በሆነ መልኩ እንዲቀርቡ

በማድረግ የተከራካሪ ወገኖችን እንግልት ለማስቀረት ተብሎ የተቀረፀ ስነ ስርዓታዊ ድንጋጌ እንደሆነ ተደርጎም ይወሰዳል።

በያዝነው ጉዳይ አመልካች እና ተጠሪ የሚከራከሩበት የገጠር መሬት ይዞታ ከዚህ ቀደም አመልካች በመ/ቁ 013726 ይህንኑ መሬት ተጠሪ በኮንትራት አርሶ ለመጠቀም ወስዶ ለመመለስ ፈቃደኛ ባለመሆኑ ሁከት ይወገድልኝ በሚል ክስ አቅርበው በግራቀኙ መካከል ክርክር ያስነሳው መሬት ባለመብት ማን ነው የሚለው በጭብጥነት ተይዞ ክርክር ተደርጎበት አመልካች ክርክር ያስነሳው ይዞታ ባለቤት ወይም ባለመብት መሆኑን አላረጋገጡም፤ በተጠሪ በኩል ምንም እንኳ ይዞታው በስማቸው የተሰጠ የይዞታ ማረጋገጫ የሌላቸው ቢሆንም ይዞታው ለረጅም አመታት በእጃቸው ተይዞ የቆየ በመሆኑ ከአመልካች የተሻለ በይዞታው ላይ መብት ያላቸው በመሆኑ ተጠሪ የፈጠሩት ሁከት የለም በሚል መወሰኑ ተመልክተናል።

አመልካች አስቀድመው በመ/ቁ 01326 ያቀረቡት የሁከት ይወገድልኝ ክስ ውድቅ በማድረግ ሲወሰን አመልካች የይዞታው ባለመብት ስለመሆናቸው አለመረጋገጡ እንዲሁም ተጠሪ በይዞታው ላይ የተሻለ መብት ያላቸው መሆኑን ጠቅሶ ተጠሪ የፈጠሩት ሁከት የለም በሚል መሆኑን ውሳኔው ያሳያል። አመልካች በዚሁ ይዞታ ላይ ባለመብት ስለመሆናቸው አላረጋገጡም እንዲሁም ተጠሪ በይዞታው ላይ የተሻለ መብት አላቸው ተብሎ አስቀድሞ የተሰጠው ውሳኔ ፀንቶ ያለ መሆኑ በግራቀኙ በኩል የተካደ አይደለም።

አመልካች ለዚህ ሰበር መቅረብ ምክንያት የሆነው በስር ፍርድ ቤት መዝገብ ቁጥር 03469 ላይ ባቀረቡት ክስ የሚጠይቁት ዳኝነት ይህንኑ መሬት ተጠሪ በኮንትራት ወስደው ሲጠቅሙ ቆይተው ሊያስረክቡኝ ስላቻሉ ለቀው ያስረክቡኝ የሚል ነው። ከዚህም መረዳት እንደሚቻለው አመልካች አስቀድሞ ያቀረቡት ክስ ምንም እንኳ ሁከት ይወገድልኝ በሚል የቀረበ ቢሆንም ፍርድ ቤቱ በይዞታው ላይ የተሻለ መብት ያለው ማን ነው በሚለው ጭብጥ ላይም ጭምር ክርክር ተደርጎበት አመልካች በዚሁ ይዞታ መሬት ላይ መብት ያለው ስለመሆኑ አላረጋገጠም፤ ተጠሪ ከአመልካች

የተሻለ መብት አለው በሚል ተወስኖ እያለና ውሳኔው ፀንቶ እያለ እንደአዲስ ክርክር ያስነሳው ይዞታ አመልካች ባለመብት በመሆኑ ተጠሪ ለቆ ያስረክብኝ በሚል ይዞታን በማስለቀቅ ለመረከብ ያቀረቡት ክስ በመ/ቁ 01376 በነበረው የሁከት ይወገድልኝ ክርክር ጋር የይዞታ ባለመብትነት ክርክርም ተደርጎበት ውሳኔ ባገኘ ጉዳይ በድጋሚ የቀረበ ክስ በመሆኑ ከፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 5 ድንጋጌዎች አንፃር ተቀባይነት ያለው አይደለም። ከዚህ ጋር በተያያዘ ሁከቱ ተወግዶ ይዞታ እንዲለቅ ክስ ቀርቦ ፍርድ ከተሰጠ በኋላ

ማከታወሻ፡ - ይህ የ ሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለ ጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለ ግንዛቤ እንጂ

በድጋሚ ይዞታ ይልቀቅልኝ በሚል የሚቀርብ ክስ ዳኝነት በተሰጠበት ጉዳይ ላይ በድጋሚ የቀረበ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ 5(1)፤ 244(2)ለ መሰረት ተቀባይነት እንደማይኖረው በሰ/መ/ቁ 138062 ላይ ገዢ የሕግ ትርጉም ተሰጥቶበታል።

በመሆኑም የሥር ፍርድ ቤት በድጋሚ የቀረበው ክስ በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 5፤ 244(ለ) እና 245 መሰረት ውድቅ ሊሆን ይገባል በማለት ያሳለፈው ብይንና በየደረጃው ቅሬታ የቀረበላቸው ፍርድ ቤቶች ቅሬታውን አለመቀበላቸው ህጉንና ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠውን ትርጉም መሠረት ያደረገ መሆኑን ስለሚያሳይ የሥር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በፌዴራል ፍርድ ቤቶች አዋጅ ቁጥር 1234/2013 አንቀጽ 2(4) እና 10(1/ሐ/ እና /መ) ስር ከተመለከቱት ድንጋጌዎች አንፃር ሲታይ በዚህ ችሎት ሊታረም የሚችል መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ አልተገኘም።

ውሳኔ

1. የደ/ብ/ብ/ሕ/ክ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በስሩ ያሉት ፍርድ ቤቶች የሰጡት ብይን/ትእዛዝ በማጽናት በመዝገብ ቁጥር 78296፤የካቲት 30 ቀን 2015 ዓ/ም የሰጠው ትእዛዝ በሰበር ሥነ-ሥርዓት መመሪያ ቁጥር 17/2015 አንቀጽ 9(1)(ሀ) መሰረት ፀንቷል።
2. በዚህ ችሎት ለወጣ ወጭና ኪሣራ ግራቶች የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
3. የውሳኔው ግልባጭ ለሰበር ፍርድ ቤቶች ይተላለፍ።
መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ብ/ም